

Wyrok z dnia 10 czerwca 1999 r.

II UKN 677/98

Osoba najbliższa ubezpieczonemu rolnikowi, nie podlegająca ubezpieczeniu, która po zakończeniu pracy stanowiącej pomoc w czynnościach związanych z działalnością rolniczą tego rolnika, podejmuje inne czynności, nie związane z tą działalnością i w czasie ich wykonywania ulegnie wypadkowi, nie jest uprawniona do jednorazowego odszkodowania na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.), nawet w przypadku, gdy rozpoczęła drogę powrotną do domu z miejsca, w którym pomagała ubezpieczonemu rolnikowi.

Przewodniczący: SSN Maria Tyszel, Sędziowie: SN Beata Gudowska, S.A. Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 10 czerwca 1999 r. sprawy z wniosku Katarzyny W. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w G. o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 12 maja 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 21 kwietnia 1997 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w G. odmówiła przyznania jednorazowego odszkodowania małoletniej Katarzynie W., działającej przez matkę Halinę W., z uwagi na to, że zdarzenie, w wyniku którego doznała ona uszczerbku na zdrowiu, nie miało cech wypadku przy pracy rolniczej.

Po rozpoznaniu odwołania wnioskodawczyni od tej decyzji, Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni wyrokiem z

dnia 19 grudnia 1997 r. [...] zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał Katarzynie W. jednorazowe odszkodowanie w kwocie 4.800 zł.

Sąd ustalił, że wnioskodawczyni Katarzyna W., będąc osobą małoletnią, nie objętą ubezpieczeniem społecznym rolników, w dniu 2 kwietnia 1997 r. pomagała ojcu przy zbieraniu kamieni na polu. Po godzinie pracy udała się do domu najkrótszą drogą, która prowadziła przez pole sąsiada Jerzego W. Jerzy W. pracował przy obsiewaniu pola, kierując ciągnikiem. Wnioskodawczyni zauważyła, że ziarno leżało z jednej strony siewnika i nie było rozrzucone na pole, czego nie widział kierujący ciągnikiem. Wówczas wnioskodawczyni weszła na siewnik i chcąc rozgarnąć ziarno, włożyła rękę do siewnika. Na skutek zaczepienia rękawiczką, lewa ręka wnioskodawczyni została wciągnięta do ciągnika. Następstwem tego zdarzenia było złamanie obu trzonów kości przedramienia lewego i obcięcie palca III lewej ręki. Uszczerbek na zdrowiu ustalony na podstawie opinii biegłych lekarzy wyniósł 24%.

Sąd uznał zdarzenie za wypadek przy pracy rolniczej w rozumieniu art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst Dz.U. z 1993 r. Nr 71, poz. 342 ze zm.), bowiem do zdarzenia doszło w drodze z pracy w gospodarstwie rolnym rodziców do domu, gdy wnioskodawczyni z własnej inicjatywy chciała pomóc sąsiadowi. Sąd nie dopatrywał się przy tym po stronie wnioskodawczyni winy umyślnej ani rażącego niedbalstwa.

Od tego wyroku wniosła apelację Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w G., zarzucając naruszenie art. 11 ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Wyrokiem z dnia 12 maja 1998 r. [...] Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie. Sąd Apelacyjny uznał, że wyrok zapadł z naruszeniem art. 10 ust. 1 pkt 2 i art. 11 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Wnioskodawczyni, jako osoba bliska rolnikowi, lecz nie podlegająca ubezpieczeniu społecznemu rolników, byłaby uprawniona do jednorazowego odszkodowania tylko w przypadku, gdyby uległa wypadkowi pomagając rolnikowi w pracy rolniczej. Wypadek nie nastąpił w okolicznościach, o których mowa w art. 11 ust. 1 pkt 2, w drodze z gospodarstwa rolnego do mieszkania gdyż wnioskodawczyni, przechodząc przez pole sąsiada przerwała tą drogę. Zdarzenie nastąpiło, gdy wnioskodawczyni udzielała pomocy innemu rolnikowi, w stosunku do którego nie była osobą bliską.

Od tego wyroku wniosła kasację wnioskodawczynie, wskazując jako podstawę kasacji naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię przepisu art. 11 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst Dz.U. z 1993 r. Nr 71, poz. 342 ze zm.). Niezgodne z tym przepisem było uznanie, że zdarzenie nie jest wypadkiem przy pracy rolniczej, skoro wnioskodawczynie wracała z pola najkrótszą drogą do domu i nie przerwała tej drogi. Nawet jeżeli droga ta została przerwana, to przerwa była życiowo uzasadniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest nieuzasadniona. Zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25), zwanej dalej ustawą, jednorazowe odszkodowanie przysługuje osobie najbliższej ubezpieczonemu rolnikowi, nie podlegającej ubezpieczeniu, jeżeli doznała uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy rolniczej, któremu uległa pomagając ubezpieczonemu rolnikowi w pracach związanych z prowadzeniem działalności rolniczej. Określona w tym przepisie ochrona ubezpieczeniowa osoby najbliższej rolnikowi, lecz nie podlegającej ubezpieczeniu, ma zakres węższy niż ochrona ubezpieczonego rolnika lub domownika. Nie wszystkie wymienione w art. 11 ust. 1 sytuacje dają podstawę do przyznania odszkodowania osobie nie podlegającej ubezpieczeniu. Ten ostatni przepis wymienia alternatywnie w czterech punktach okoliczności, w których nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną uważa się za wypadek przy pracy rolniczej.

Zgodnie z uregulowaniami zawartymi w dwóch pierwszych punktach, wypadkiem przy pracy rolniczej jest każde tego rodzaju zdarzenie, które nastąpiło na terenie gospodarstwa rolnego lub w drodze między gospodarstwem a mieszkaniem. Przepisy te nie zawierają wymogu, aby czynności poprzedzające zdarzenie miały związek z prowadzeniem działalności rolniczej. Powołany na wstępie przepis art. 10 ust. 1 pkt 2 taki wymóg zawiera, przyznając prawo do odszkodowania osobie pomagającej rolnikowi w czynnościach związanych z działalnością rolniczą. Wynika z tego, że przepisy art. 11 ust 1 pkt 1 i 2 mają zastosowanie tylko do rolnika i domownika. Przepis art. 11 ust. 1 pkt 2 stanowi, że wypadkiem przy pracy rolniczej jest zdarzenie, które nastąpiło w drodze ubezpieczonego z mieszkania do gospodarstwa rolnego lub w drodze powrotnej. Przepis ten dotyczy wyłącznie ubezpieczonego i nie może być

podstawą do żądania odszkodowania przez osobę nie podlegającą ubezpieczeniu. Nie może być uwzględniony podniesiony w kasacji zarzut błędnej wykładni tego przepisu, skoro przepis ten nie może być podstawą prawną żądania wnioskodawczyni.

W kontekście treści art. 10 ust. 1 pkt 2 i art. 11 ust. 1 ustawy należy przyjąć, że w przypadku osoby najbliższej ubezpieczonemu rolnikowi, za wypadek przy pracy rolniczej można uznać zdarzenie, które nastąpiło w okolicznościach określonych w art. 11 ust. 1 pkt 3 i 4, które to przepisy wymagają istnienia związku między zdarzeniem a działalnością rolniczą. Przepis art. 11 ust. 1 pkt 4 stanowi, że za wypadek przy pracy rolniczej uważa się zdarzenie, które nastąpiło w drodze do miejsca wykonywania czynności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej lub w drodze powrotnej. W tym przepisie - odmiennie niż w punkcie 2 - nie mówi się o ubezpieczonym. Dotyczy on więc także osoby najbliższej ubezpieczonemu rolnikowi, pomagającej mu w czynnościach związanych z prowadzeniem działalności rolniczej.

Z ustaleń faktycznych obu sądów wynika, że wnioskodawczyni odbywała drogę powrotną z miejsca, w którym pomagała ojcu w czynnościach związanych z prowadzeniem działalności rolniczej. Jednak zdarzenie nastąpiło w czasie wykonywania innych czynności. Podejmując się pomocy sąsiadowi w pracy siewnikiem, wnioskodawczyni przerwała drogę powrotną, skoro zamiast udać się do domu, zajęła się innymi czynnościami.

Stanowisko Sądu Apelacyjnego należało uznać za prawidłowe, bowiem osoba najbliższa ubezpieczonemu rolnikowi, nie podlegająca ubezpieczeniu, która - po zakończeniu pracy stanowiącej pomoc w czynnościach związanych z działalnością rolniczą tego rolnika - podejmuje inne czynności, nie związane z tą pomocą i w czasie wykonywania tych czynności ulegnie wypadkowi, nie jest uprawniona do jednorazowego odszkodowania na podstawie art. 10 ust. 1 pkt. 2 ustawy nawet w przypadku, gdy rozpoczęła drogę powrotną z miejsca, w którym pomagała ubezpieczonemu rolnikowi. Wszystkie czynności, które nie są związane z pomocą udzielaną ubezpieczonemu rolnikowi w pracach rolniczych ani z drogą do miejsca wykonywania tej pracy lub z drogą powrotną, nie są objęte ochroną ubezpieczeniową osoby najbliższej ubezpieczonemu także wtedy, gdy – jak to się twierdzi w kasacji – czynności te były życiowo uzasadnione.

Z tych przyczyn kasacja, jako pozbawiona uzasadnionych podstaw, podlega oddaleniu na podstawie art. 393¹² KPC.

